

RIIKKA NISSI

**Totuuden jäljillä: Tekstin tulkinta nuorten aikuisten raamattupiirikeskusteluissa. Jyväskylä Studies in Humanities 145. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 2010. 350 s.**

Riikka Nissin väitöskirja *Totuuden jäljillä. Tekstin tulkinta nuorten aikuisten raamattupiirikeskusteluissa* käsittelee vuorovaikutusta kahden kristillisen herätysliikkeen piirissä toimivien raamattupiirien kokouksissa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää niitä tapoja ja käytäntöjä, joiden avulla raamattupiiri-istuntojen osallistujat yhdessä rakentavat tulkintoja ja merkityksiä lukemalleen Raamatun tekstile.

Nissin tutkimuksella on vähän suoranaisia esikuvia, sillä uskonnollista keskustelua on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän niin Suomessa kuin muuallakin. Suomessa samaan aihepiiriin liittyy suoraan vain Esa Lehtisen tutkimus *Raamatun puhuteluissa. Teksti, kokemus ja vuorovaikutus adventistien raamatuntutkiskelussa*. (Acta Universitatis Tampereensis 891. Tampere: Tampereen yliopisto, 2002). Lehtisen tutkimuksessa raamatuntutkiskelu osoittautui hyvin opettajaohjoiseksi toiminnaksi, kun taas Nissin aineistossa on kyse verrattain tasa-arvoisen ryhmän keskusteluista.

Nissin väitöskirja sijoittuu tehtäväsuuntautuneen vuorovaikutuksen tutkimuksen piiriin, ja tutkimusmenetelmänä on käytetty etnometodologista keskusteluanalyysia. Näin ollen analyysin kohteena ei ole niinkään se, millaisia näkemyksiä osallistujat esittävät Raamatussa esitetyistä asioista, vaan kohteena ovat keskustelun käytännöt eli esimerkiksi se, miten tulkintatyö ja merkitysten rakentaminen jaetaan osallistujien kesken ja millaisia kielellisiä toimintoja – esimerkiksi kysymyksiä, arvioiteja tai vastaväitteitä – keskustelussa esiintyy ja miten niihin

reagoidaan. Keskustelun sisällön ja käytäntöjen välinen raja on kuitenkin liukuva, ja esimerkkien analyysi luo väistämättä ainakin implisiittistä kuvaa myös siitä, millaisia asioita kyseenalaistetaan tai asetetaan arvioinnin kohteeksi ja mitä hyväksytään itsestäänselvyytenä. Keskustelujen uskonnollisen sisällön tarkastelu ei kuitenkaan ole tutkimuksen keskeisenä tavoitteena.

Tutkimus jakaantuu yhdeksään lukuun. Kolmessa ensimmäisessä luvussa taustoitetaan työtä luomalla katsaus aiheeseen liittyvään tutkimukseen sekä esittelemällä suomalaisia herätysliikkeitä ja raamattupiiri-istuntojen ominaispiirteitä. Työn pääosan muodostavat viisi analyysilukua, joissa käsitellään tulkintojen yhteisöllisen rakentamisen ja perustelemisen tapoja sekä erimielisyyden esille tuomista ja eriävien tulkintojen yhteensovittamista. Vaikka tutkimus on vahvasti empiirinen etnometodologinen analyysi, siinä sivutaan myös muita tieteenaloja, kuten tilanteista oppimista, identiteettien rakentamista ja uskonnollista kielenkäyttöä koskevaa teoriaa.

Tutkimuksen empiirisenä aineistona on noin 11 tuntia nauhoitettuja, pääosin videoita keskustelija kolmen eri ryhmän yhteensä kahdeksasta raamattupiiri-istunnosta. Ryhmät edustavat kahta kristillistä herätysliikettä, Suomen Evankelisluuterilaista Opiskelija- ja Koululaislähetystä sekä Evankelisia Opiskelijoita. Ryhmien koko vaihtelee kolmen ja kolmentoista henkilön välillä. Osallistujat ovat pääosin opiskelijoita ja iältään 17–33-vuotiaita. Aineistoa voi pitää tutkimusasetelman kannalta riittävänä, joskin jonkinlaisena puutteena näyttäytyy se, että analyysissa ei ole hyödynnetty runsaan videoidun aineiston tarjoamia mahdollisuuksia ei-sanallisten vuorovaikutusilmiöiden tarkasteluun.

Nissin tutkimuksen vahvinta antia on analyysin tuottama selkeä käsitys aineiston raamattupiiri-istuntojen luonteesta. Tutkimus haastaa aiemman tutkimuksen näkemyksen,

jonka mukaan uskonnollista keskustelua hallitsee hierarkkisuus ja auktoriteetteihin tukeutuminen. Keskeinen käsite tutkimuksessa on raamatuntutkintasekvenssi, joka tarkoittaa tiettyä raamatunkatkelmaa käsittelevää keskustelujaksoa. Tutkija osoittaa tapoja, joilla tulkintasekvenssin aloitusvuorot voidaan muotoilla sellaisiksi, että ne aktivoivat osallistujia keskustelemaan. Sekvenssi voidaan aloittaa esimerkiksi kysymyksellä tai tietyn tulkintaongelman esittelyllä. Tällaiset aloitukset kutsuvat muita mukaan ratkomaan ongelmaa ja kyseenalaistavat näkemyksen yhdestä oikeasta tulkinnasta.

Nuoret aikuiset perustelevat tulkintojaan raamatunviiteillä ja muillakin auktoriteettilähteillä mutta usein myös arkielämään liittyvillä päättelyketjuilla. Analyysi havainnollistaa erilaisia tapoja, joilla raamattupiiri-istunto rakentaa, ylläpitää ja uusintaa osallistujien uskonnollista identiteettiä. Esimerkkinä tästä on vaikkapa se, että osallistujien aiemmissa kokouksissa tekemät tulkinnat muuttuvat vähitellen lähdeaineistoksi, johon tukeudutaan myöhemmissä kokouksissa. Erimielisyyksillä osoitetaan olevan tärkeä merkitys niin tulkintojen syventämisen ja monipuolistamisen kuin tilanteisen oppimisenkin näkökulmasta. Tuoreita näkökulmia tekstin ja puheen vuorovaikutuksen tutkimukseen tuovat havainnot tekstin erilaisesta asemasta yhtäältä tulkittavana ja toisaalta tulkinnan apuvälineenä tai argumentointiresurssina. Lisäksi Raamatun teksti toimii vuorovaikutuksen jäsentäjänä.

Nissin empiirinen analyysi luo yleisesti vakuuttavan kuvan tulkintojen tasavertaisesta ja keskusteleavasta käsittelystä. Välillä tämä näkemys kuitenkin jossain määrin kyseenalaistuu. Tekijä ei juuri pohdi aineiston sisäistä variaatiota eikä problematisoi esimerkiksi ryhmien koon tai osallistujien erilaisen taustan vaikutusta tulkintojen käsittelyyn. Esimerkiksi pitkään ryhmässä mukana olleet omaavat väistämättä

uskonnollista asiantuntijuutta vastatulleita enemmän. Voidaan olettaa, että keskustelutilanne on melko erilainen, jos viisi kauan mukana ollutta nuorta keskustelelee kahden osallistujan yhteisessä kodissa tai jos heitä on 13 keskustelemassa järjestön toimitiloissa ja mukana on tilapäisiä vierailijoita. Esimerkkin perusteella syntyy myös vaikutelma, että erimielisyyksiä esiintyy yleisemmin pienissä kuin suurissa ryhmissä. Tutkimuksen lopussa esitellyt poikkeavan autoritaariset tulkintasekvenssit ovat kaikki suuresta ryhmästä. Yleisesti poikkeavien tapausten käsittely jää työssä melko ohueksi. Tutkimuksen kiinnostavuutta olisi lisännyt myös se, että johdannossa ja päätelmissä esitetyt teoreettiset näkemykset identiteettien muodostumisesta ja yhteisöllisestä oppimisesta olisivat tulleet paremmin näkyviin analyysien yhteydessä.

Kokonaisuutena Riikka Nissin tutkimus on erinomainen lisä tehtäväsäuntauunutta vuorovaikutusta analysoivaan perinteeseen. Väitöskirja on hyvin kirjoitettu. Päätösluvussa tekijä pohtii ansiokkaasti tulostensa merkitystä työtä laajemmassa kontekstissa. Tutkimus tuottaa uutta ja kiinnostavaa tietoa nuorten suomalaisten tavoista keskustella uskonnosta ja Raamatusta. Tällaista tietoa ei ole tähän saakka ollut saatavilla. Voisi olettaa väitöskirjalla on annettavaa myös aktiivisille kristillisten yhteisöjen toimijoille ja uskonnollisesta keskustelusta kiinnostuneelle suurelle yleisölle. Tutkimuksesta saatua tietoa on mahdollista hyödyntää myös erilaisten itseopiskelu- ja keskusteluryhmien kehittämisessä.

HELENA KANGASHARJU  
PROF., HELSINKI

**PÄIVI HAPPONEN**  
**Kaksi todellisuutta?**  
**Kirkonkirjat ja henkikirjat**  
**Sortavalan kaupungin**  
**väestöllisen profiilin ku-**  
**vaajina 1800-luvun alus-**  
**ta vuoteen 1940. Diss.**  
**Yhteiskuntatieteellisiä**  
**julkaisuja nro 96.**  
**Arkistolaitoksen toimituk-**  
**sia 8. Joensuun yliopisto**  
**2009. 188 s. Elektroninen**  
**julkaisu: [http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/happonen\\_kaksi/happonen.pdf](http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/happonen_kaksi/happonen.pdf).**

Päivi Happonen on väitöskirjassaan tarkastellut tapaustutkimuksen avulla suomalaisten historiallisten väestölähteiden luotettavuutta. Suomessa tällainen väestöhistoriallisen tutkimusperinteen juonne on varsin harvinainen erityisesti sen aikakauden osalta, jolta on olemassa väestötilastojärjestelmän tuottamia aggregoituja tilastoaineistoja.

Suomella on yhdessä Ruotsin kanssa maailman vanhin systemaattinen sekä väkiluku- että väestömuutostiedot kattava väestötilastojärjestelmä, joka sallii monien perustietojen tarkastelun yhtenäisinä aikasarjoina aina 1700-luvun puolivälistä alkaen niillä alueilla, jotka silloin olivat osa Ruotsia. Näiden tilastojen olemassaolo on sallinut verrattain helposti väestönkehityksen perusanalyysin ja ehkä juuri tämän vuoksi Suomessa on verrattain vähän panostettu vaativampaan ja sitä myötä paljon työläämpään väestölähteiden käyttöön. Samasta syystä on ollut houkuttelevaa uskoa, että vanhimmatkin väestötilastomateriaalit antavat niin luotettavan kuvan väestönkehityksestä, että niitä voidaan ilman suuria huolia käyttää väestöanalyysien perustana.

Kansainvälisessä tutkimuksessa väestölähteiden lähdekriittistä tarkastelua on tehty paljon enemmän. Happonen asemoi tutkimuksensa

verrattain hyvin suomalaisen väestölähteiden lähdekriittiseen tutkimukseen, mutta joitakin yksittäisiä viittauksia lukuun ottamatta hän ei ole tehnyt vastaavaa aseointia kansainväliseen tutkimukseen. Tätä voi tietenkin puolustaa sillä, että kunkin maan lähteet ovat omanlaisiaan, mutta toisaalta lähteiden luotettavuusongelmissa ja niiden ratkaisutavoissa voi nähdä myös paljon yhteistä.

Happonen on ottanut tutkimustehtäväkseen väestölähteiden kriittisen tarkastelun kiinnittäen erityisesti huomiota kirkollisten lähteiden ja "maallisten" verotuslähteiden vertailuun. Rajaus verrattain pieneen kaupunkiväestöön antaa mahdollisuuden porautua syväälle lähteiden tarkasteluun. Sortavalalla on kiinnostava kaupunki myös siksi, että sen väestö kuului kahteen sikäläisittäin suureen kirkkokuntaan, luterilaiseen ja ortodoksikirkkoon. Sen jälkeen, kun Vanha Suomi oli 1800-luvun alussa liitetty muuhun Suomeen, myös tällä alueella otettiin käyttöön ruotsalaista perua oleva väestötilastointijärjestelmä, joka puolestaan asetti samanlaiset tiedonsaannin vaatimukset niin luterilaisille kuin ortodoksiseurakunnillekin. Sortavalan tarkastelu antaa mahdollisuuden tehdä vertailuja myös näiden eri kirkkoihin kuuluvien seurakuntien väestölähteiden välillä.

Tekijä on rajannut käsittelemänsä aikaperiodin 1800-luvun alusta talvisotaan. Ajanjakso on kiinnostava siinä mielessä, että yleisesti ottaen väestölähteiden luotettavuuden ajatellaan parantuneen 1800-luvulla, mutta tilanne alkoi muuttua uudelleen ongelmallisemmaksi 1800-luvun loppua kohden. Suomessa pitäydettiin ruotsalaista perua olevassa väestörekisteri- ja väestötilastointijärjestelmässä hyvin pitkään 1900-luvulle, vaikka yhteiskunnan muutokset olisivat edellyttäneet koko järjestelmän täysremonttia viimeistään 1900-luvun taitteessa. Tosiasiassa tyydyttiin paikkailemaan vanhaa järjestelmää